

τῷ Καίσαρι, δὲν ἠμποροῦν ἢ τὰ ἀφιερῶσιν τις λίγες αὐτὲς γραμμὲς διὰ τὸ καλὸν ἔργον τῆς «Χοροφῆας Ἀθηρῶν». Ἐργάσθησαν μὲ ζῆλον, μὲ ἐπιμονὴν καὶ μὲ θέλησιν ὅλοι ἐκεῖ, διὰ τὰ ὑπερνηθηθῆναι τὰ μεγάλα ἐμπόδια μερικῶν δυσκόλων ἔργων τῶν ὡς ἄνω συνθετῶν. Μελέται, δοκιμαί, ἐπιειλημμένα ἐπιτελέσεις, ἐπιανάληφεις εἰς τὴν αἰθουαίαν τῶν ἡσῶν καὶ εἶναι πάντα, τὸ *credo* τῆς Χοροφῆας αὐτῆς. Καὶ δὲν ὑπάρχει ὠραιότερον πρᾶγμα ἀπὸ τὴν μελέτην. Ἡ τελευταία αὐτῆ, δυναμοποιεῖ καὶ σταθεροποιεῖ ἀδυνατοῦς κατ' ἀρχὴν ὀργανισμούς, διὰ τὰ τοὺς, ἀνυψώση, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, στὴν καλλιτεχνικὴν συνείδησιν τοῦ κοινοῦ καὶ τῶν συνθετῶν. Ἡ Χοροφῆα ἐργάζεται, προσπαθεῖ, ἐπιμένει καὶ μελετᾷ. Τὴν συνοδεύουν αἱ εὐχαί μας καὶ αἱ εὐχαὶ ὀλοκλήρου τοῦ φιλομοῦσον κοινοῦ.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΑ "Μ.Χ.,,

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ Η ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΠΙΟΥ ΤΟΥ ΔΕΚΑΤΟΥ

Φίλε κ. Παπαδόπουλε,

Ὁ φίλος κ. Κωνστ. Δ. Οἰκονόμου εἰς ἄρθρον του περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, τὸ ὅποιον ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ προηγούμενον τεῦχος τῶν «Μουσικῶν Χρονικῶν», ἀναφέρει ὀρθῶς, ὅτι ἡ πραγματικὴ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ τῶν Καθολικῶν εἶναι ἡ μονόφωνος τοῦ Γρηγοριανοῦ μέλους καὶ ἐπικαλεῖται τὴν ἱστορικὴν ἐκείνην ἐγκύκλιον τοῦ Πάπα Πίου τοῦ δεκάτου τὴν ὁποίαν ἀπέλυσε πρὸς τὸ ποίμνιον αὐτοῦ ὁ ἀείμνητος τῷ 1903. Συμπληρῶν τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Οἰκονόμου γραφέντα ἐν σχέσει πρὸς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐγκύκλιον, προσθέτω τὰ ἑξῆς :

Ἡ ἐγκύκλιος ἐκείνη Πίου τοῦ δεκάτου, ἐν τῇ ὁποίᾳ οὗτος μετὰ σοφίας καὶ ἐπιστήμης διετύπωσε τὰς γνώμας καὶ τὰς ιδέας τῆς Παπικῆς ἐκκλησίας περὶ τῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀρμοζούσης μουσικῆς, κύριον σκοπὸν εἶχε τὴν ἀναμόρφωσιν τῆς μουσικῆς τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς Γρηγοριανῆς μουσικῆς εἰς ὅλον αὐτῆς τὸν πρωτότυπον ρυθμὸν καὶ χαρακτῆρα. Διότι—ὡς ἔγραφεν—«ἡ ἐπ' ἐκκλησίας μουσικὴ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχη αὐτὸν τὸν ἱερὸν τῆς θείας λειτουργίας χαρακτῆρα, νὰ εἶναι δηλαδὴ ἱερά, κατανυκτικὴ, νὰ μὴ προσενῆ εἰς τοὺς ἐκκλησιαζομένους ἀνοσοῦς, ἀνέηρους καὶ βεβήλους ἐντυπώσεις, ἀλλὰ νὰ ἐπιδραῖ ἐπὶ τῆς ψυχῆς κατὰ τρόπον πλησάζοντα αὐτὴν πρὸς τὸν "Υψιστον».

Διὰ τῆς ἐγκυκλίου του ταύτης Πίος ὁ δέκατος συνίστα αὐστηρῶς καὶ ἄνευ ἐπιφυλάξεων τὴν Γρηγοριανὴν μουσικὴν καὶ τὴν Παλεστριανὴν πολυφωνίαν, οὐ μόνον, διότι «ἡ Ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ παραδεχθῆ διὰ τὸν

χορὸν μουσικὴν ἀνίερρον, οὐδὲ δύναται ὡς ἀνεχθῆναι ἐπὶ πλέον τὴν θεατρικὴν μουσικὴν», ἣτις εἰσήχθη εἰς αὐτὴν τὸν δέκατον ἔνατον αἰῶνα, ἀλλὰ καὶ διότι «ὅταν ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀκούῃ μουσικὴν θεατρικὴν, δὲν δύναται νὰ αἰσθανθῆναι τὴν ψυχρὴν αὐτοῦ διεγειρομένην εἰς εὐχαριστίαν τοῦ Πλάστου, καθόσον ἡ φαντασία αὐτοῦ κατ' ἀνάγκην διεσθύνεται πρὸς τὰς ἐκ τοῦ θεάτρου τέρψεις, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶναι βέβηλον».

Ἡ Παπικὴ αὐτὴ ἐγκύκλιος ἐτάραξε τοὺς κύκλους πολλῶν τῶν τότε συνθετῶν, δύο δὲ ἐκ τῶν γνωστοτέρων ἐν Παρισίοις μουσουργῶν, ὁ Κάμυλλος Σαίν-Σάν καὶ ὁ Θεόδωρος Ντυμποῦ ἐπεχείρησαν νὰ ἐπικρίνωσι τὴν ἐγκύκλιον ταύτην. Καὶ ἰσχυρίσθησαν, ὅτι ὁ ἔχων τίλαντον μουσικόν, συγχρόνως δὲ καὶ αἴσθημα θρησκευτικόν, δύναται νὰ γράψῃ μουσικὴν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Διότι ἡ κλεῖς τῆς Γρηγοριανῆς μουσικῆς ἀπολεσθεῖσα, κατέστησε τὴν τέχνην ταύτην γλῶσσαν νεκράν, περιβαλλομένην ὑπὸ μυστηριώδους καὶ ἀνεξιχνιάστου χαρακτήρος.

Κατὰ τῶν ἰσχυρισμῶν τῶν δύο τούτων μουσουργῶν ἀντεπεξῆλθον πλείστοι ἄλλοι, οἵτινες, διερμηνεύοντες τὸ διέπον τὴν Παπικὴν ἐγκύκλιον πνεῦμα, κατὰ τὸ ὁποῖον «ἡ μονοψῆδος δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀπηγορευμένη, ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνηται χρῆσις αὐτῆς ἐπ' ἐκκλησίας, εἰμὴ ὡς μέγρους πρὸς στιγμὴν ἀποσπασμένον ἀπὸ τοῦ χορικοῦ συνόλου, εἰς τὸ ὁποῖον πάσαντα δέον νὰ ἐπιανέλθῃ» ἀπέδειξαν, ὅτι «δὲν ἀρκεῖ μόνῃ ἢ ἐν τινι μουσικῇ συνθέσει ἐνύπαρξις ἱεροῦ χαρακτήρος, ἀλλ' ὅτι ἀπαιτεῖται ἡ τεχνικὴ αὐτῆς ἐκτέλεσις καὶ ὁ τρόπος τῶν ἐκτελούντων αὐτὴν νὰ ἀποκλείωσι τὴν παραγωγὴν τῶν ἐκ τῆς θεατρικῆς μουσικῆς ἐντυπώσεων καὶ αἰσθήσεων. Αὐτοὶ τοιαῦτα ἐντυπώσεις καὶ αἰσθήσεις εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ παραχθῶσιν ἐκ τῶν μονοψῆδων, τὰς ὁποίας, καίτοι μὴ συμβιβαζομένας πρὸς τὸν χορικὸν χαρακτήρα, ὅσους τυγχάνει εἰς τῶν πρωτίτων τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ὄρων ἐπιμένονσι νὰ παρεισάγωσιν οἱ νεώτεροι μουσουργοὶ εἰς τὰς διὰ τὴν ἐκκλησίαν προοριζομένας μουσικὰς συνθέσεις των».

Παρὰ τὰς διατυπωθείσας τότε ἀντιρρήσεις, ἡ Παπικὴ ἐπιθυμία ἐξεπληρώθη, διότι πολλῶν μερῶν ψάλται καὶ διεσθύνεται χορῶν, σπουδάσαντες τὴν Γρηγοριανὴν μουσικὴν, ἔψαλλον πλέον κατὰ τοῦτο τὸ μουσικὸν σύστημα. Κατὰ τὴν πανηγυρικὴν δὲ λειτουργίαν, τὴν ὁποίαν Πίος ὁ δέκατος ἐτέλεσε τὸ 1903 ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Πέτρου ἐπὶ τῇ μηνίμῃ Γρηγορίου τοῦ Α' χορὸς ἐκ χιλίων διακοσίων δέκα προσώπων ἔψαλε τὰ ἱερὰ ἄσματα κατὰ τὴν Γρηγοριανὴν μουσικὴν, ἧς αἱ μὲν τεχνικαὶ βάσεις στηρίζονται ἐπὶ τοῦ ὀκτωήχου συστήματος, τὸ δὲ μελωδικὸν αὐτῆς σύστημα εἶναι πτωχότατον, ὑπολειπόμενον μεγάλως τοῦ θαυμασίου μελωδικοῦ πλούτου τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς.

Μὲ φιλικούς χαιρετισμούς

Κ. Α. ΨΑΧΟΣ